Paprastasis šermukšnis (Sorbus aucuparia)

Paplitimo teritorijos

Paprastasis šermukšnis yra plačiai paplitęs Europoje ir Azijoje. Jis auga miškuose, pamiškėse, parkuose, soduose bei pakelėse. Lietuvoje tai vienas dažniausiai sutinkamų vietinių medžių.

1 pav. Paprastasis šermukšnis. https://shop.woodlandtrust.org.uk/treesforbees

Augimo sąlygos

Šermukšnis geriausiai auga vidutinio derlingumo, pakankamai drėgnose dirvose. Mėgsta saulėtas arba pusiau pavėsingas vietas. Gerai pakenčia šalčius ir gali augti net atšiauresnio klimato vietovėse. Jis greitai auga ir gyvena iki 100 metų, pasiekia 8 – 10 m, rečiau 15 – 20 m aukštį.

Panaudojimas

Šermukšnis dažnai sodinamas parkuose, sodybose ir miestų želdiniuose, kaip dekoratyvinis medis. Mediena kieta, naudojama smulkiems medžio dirbiniams. Vaisiai naudojami uogienėms, sirupams ir arbatoms gaminti.

Vaisiai

Šermukšnio vaisiai – ryškiai oranžinės arba raudonos uogos, auga kekėmis. Vaisiais minta daugelis paukščių ir laukinių gyvūnų. Vaisiai prinoksta rugsėjo mėnesį ir gali ryškiai oranžinėmis uogų kekėmis iškabėti per visą žiemą. Vaisiuose gausu įvairių maistingų medžiagų. Vitamino C juose 3 kartus daugiau nei citrinose, o provitamino A ir karotino daugiau nei morkose. Taip pat

gausu vitaminų B2, PP, E, K, jodo, eterinių aliejų, pektino, flavonidų, rauginių medžiagų, vario, magnio, cinko ir kt. Vaisiai renkami rudenį, po pirmųjų šalnų, nes tada praranda kartoką skonį.

2 pav. Šermukšnio vaisiai. https://www.epicgardening.com/american-mountain-ash/

3 pav. Šermukšnio žiedas. https://geliurojus.lt/medis-sermuksnis/

Etnologinė prasmė

Šermukšnį ir jo vaistines savybes pastebėjo dar senovės graikai. Jų legenda pasakoja, kad Dzeuso taurę pavogė velnias, o Dzeusas pasiuntė erelį jos atsiimti. Ereliui kovojant su velniu, žemėn krito paukščio plunksnos ir ten kur jos nusileido ėmė augti šermukšniai. Tad erelio kraujo lašai virto šermukšnio uogomis.

Lietuviai tikėjo, kad šermukšnis apsaugo nuo nelaimių, velnių ir raganų. Sakoma, kad pro sodyboje pasodintą šermukšnį negalėjo praeiti ragana, kol nesuskaičiavo visų jo lapelių, o velniams labai

nepatikęs žiedų kvapas. Taip pat į kelionę pasiėmus šermukšnio lazdą, eidamas nesutiksi velnio. Surištas šakeles dėdavo prie lovos sergantiems žmonėms arba norint apsiginti nuo ligų ir piktų dvasių.

Vaidmuo gamtoje

Šermukšnis bitėms svarbus augalas. Iš žiedų jos renka žiedadulkes bičių duonelei, o iš 1 ha šermukšnyno bitės prirenka apie 30 – 40 kg nektaro. Šakeles ir žievę mėgsta miško žvėrys, o uogas lesa kurtiniai, strazdai, devynbalses ir kt. Šakeles su uogomis kartais naudoja paukščių gaudyklėms. Ne veltui šermukšnio lotyniškas pavadinimas aucuparia reiškia „vilioti paukščius“.

Naudoti šaltiniai:

Visuotinė Lietuvos enciklopedija. https://www.vle.lt/straipsnis/sermuksnis/

Gėlių rojus. Šermukšnis(medis). https://geliurojus.lt/medis-sermuksnis/

Mažosios Lietuvos enciklopedija. Šermukšnis.https://www.mle.lt/straipsniai/sermuksnis

Medžių enciklopedija. Paprastasis šermukšnis. https://medeinesparkai.lt/sermuksnis-paprastasis/

OpenAI, ChatGPT naudoti informacijos paieškai (2026 m.)

Darbą atliko: Paulina Kasiukevičiūtė, 8b kl., 2026 m.